

## Behandelingsvoorstel voor de commissie

Onderwerp: inbreng Nationaal Bestuursakkoord Water vanuit stroomgebiedsvisies Amstelland en Gelderse Vallei

Cie-datum : 18 november 2002

Cie-nummer:

---

**Procedure:** in GS (na Cie. Vergadering) op: 29 november  
eerdere behandeling in cie:  
in PS: n.v.t.

inspraak: n.v.t.  
op:  
op:

---

Behandelend ambtenaar: Titia Kalker

toestel: 3700  
b.g.g.:

---

### Samenvatting (inclusief alternatieve mogelijkheden en communicatie):

*(De woorden "alternatieve mogelijkheden en" wissen, indien geen alternatieven worden vermeld.)*

#### *Doel en proces van besluitvorming*

De stroomgebiedsvisies Amstelland en Gelderse Vallei zijn opgesteld om – ondermeer - inbreng te leveren aan het Nationaal Bestuursakkoord Water. Hierin worden taakstellende en financiële afspraken gemaakt tussen Rijk, IPO, Unie van Waterschappen en VNG met als doel het watersysteem op orde te krijgen en toegerust voor de gevolgen van klimaatverandering, zeespiegelstijging en bodemdaling.

De stroomgebiedsvisies Amstelland en Gelderse Vallei worden begin november door de betreffende stuurgroepen vastgesteld, waarna de bestuurlijke besluitvorming bij de verschillende partners van start kan gaan. Het is de bedoeling om dan deze visies te laten vaststellen door Gedeputeerde Staten, na advies door de commissies WEM en REG, als belangrijke bouwsteen voor het streekplan. De onderhandelingen over het Nationaal Bestuursakkoord Water zijn reeds begonnen. Daarom wordt nu aan Gedeputeerde Staten instemming gevraagd om de stroomgebiedsvisies in te brengen in het onderhandelingsproces. Het is de bedoeling het Nationaal Bestuursakkoord in februari 2003 te ondertekenen (mits door de val van het kabinet Balkenende geen vertraging ontstaat). Daaraan voorafgaand zal het een concept van het Nationaal Bestuursakkoord aan zowel Gedeputeerde Staten als Provinciale Staten worden voorgelegd.

**Vervolg samenvatting op blz. 2**

### Wordt geagendeerd:

Om advies over de volgende vraag (vragen):

1. Kunnen de cie's REG en WEM instemmen met de inbreng van de stroomgebiedsvisies Amstelland en Gelderse Vallei in het Nationaal Bestuursakkoord Water.
2. Kunnen de cie's REG en WEM instemmen met de suggestie aan het IPO om in het Nationaal Bestuursakkoord Water voldoende beleidsruimte te houden voor integrale afwegingen in de streekplannen van de provincies.

## **Vervolg samenvatting**

*Inhoudelijke opgave die voortvloeit uit de stroomgebiedsvisies.*

In de stroomgebiedsvisies Amstelland en Gelderse Vallei worden achtereenvolgens beschreven: de knelpunten in het watersysteem, de streefbeelden voor de lange termijn (2050) en de ruimtelijke implicaties om deze te verwezenlijken. In de bijgevoegde samenvatting van beide visies wordt daar nader op ingegaan. De stroomgebiedsvisies zijn provinciegrensoverschrijdend en dekken tezamen nagenoeg de gehele provincie Utrecht. De belangrijkste ruimtelijke implicaties van beide visies voor de provincie Utrecht zijn:

- Retentiegebieden langs de grote rivieren: opties bij het Binnenveld (Veenendaal) en Schalkwijk;
- Regionale waterberginglocaties bij Amersfoort, Leusden en Binnenveld (Veenendaal), aangevuld met nader aan te geven zoekgebieden voor piekberging nabij de Oude Rijn en de Hollandsche IJssel;
- Zoekgebied voor vernatting in het veenweidegebied om bodemdaling tegen te gaan;
- Nieuwe plassen in een aantal droogmakerijen in de Venen en de Bethunepolder om diverse waterknelpunten op te lossen;
- Nieuwe plassen rondom Utrecht om wateroverlast tegen te gaan en een tekort aan (schoon) water terug te dringen;
- Meer natuurlijk peilbeheer aan de voet van de Heuvelrug en aan de randen van de Veluwe om verdroging tegen te gaan en kansen voor natuur te benutten;
- Het verplaatsen van enkele grondwaterwinningen op de Heuvelrug;
- Maatregelen om beken te herstellen en sloten te verontdiepen om verdroging in de Gelderse Vallei tegen te gaan;
- Een extra impuls aan het waterkwaliteitsbeleid en het stedelijk waterbeheer om een succes te maken van meer ruimte voor water.

De stroomgebiedsvisies zijn sectorale lange termijnvisies en geen plannen. Ruimtelijke afwegingen vinden plaats in de betreffende streekplannen, in het Reconstructieplan Gelderse Vallei en zonodig in gebiedsgerichte uitwerkingsplannen of bestemmingsplannen. Het Nationaal Bestuursakkoord moet voldoende beleidsruimte laten om deze afwegingen te kunnen maken. Dit ligt al in de denklijn van het IPO maar zal vanuit de provincie Utrecht benadrukt worden.

*Financiële opgave ten behoeve van het Nationaal Bestuursakkoord Water*

In onderstaande tabel is weergegeven hoe de kosten voor realisatie van de gehele visie zijn ingeschat. In de bijgevoegde samenvatting van beide stroomgebiedsvisies wordt hier in meer detail op ingegaan. Kosten voor grondverwerving, inrichting en beheer zijn bij elkaar opgeteld. Het blijkt dat het grootste deel van de kosten pas na 2015 nodig is. Daarnaast valt op dat het bedrag nodig voor de noodzakelijke intensivering van het waterkwaliteitsbeleid groter is dan de kosten van de maatregelen die direct uit WB21 voortvloeien. Het betreft de totale kosten voor de beide provinciegrensoverschrijdende deelstroomgebieden. Er is nog geen voorstel gedaan voor een mogelijke sleutel bij de kostentoedeling. Het IPO zet in op een rijksbijdrage aangevuld met bijdragen van de waterschappen en bijdragen vanuit andere financieringsstromen zoals die voor de Ecologische Hoofdstructuur en ISV.

| Kosten in mln. Euro                                   | Kostenopgave Gelderse Vallei |             | Kostenopgave Amstelland |             |
|---|------------------------------|-------------|-------------------------|-------------|
|   | Tot 2015                     | 2015-2050   | Tot 2015                | 2015-2050   |
| Maatregelen direct voortvloeiend uit WB21 beleid      | 136                          | 796         | 172                     | 990         |
| Noodzakelijke intensivering van waterkwaliteitsbeleid | 335                          | 578         | 928                     | 1260        |
| <b>TOTAAL</b>   | <b>471</b>                   | <b>1374</b> | <b>1100</b>             | <b>2250</b> |

*Mogelijkheden voor communicatie*

De stroomgebiedsvisies zijn reeds besproken met externe partners. Het is de bedoeling na vaststelling van de stroomgebiedsvisies opnieuw naar buiten te treden met het afgeronde product. Het is niet de bedoeling vanuit de provincie in te zetten op communicatieve activiteiten in het kader van de inbreng in het Nationaal Bestuursakkoord Water. Op nationaal niveau heeft het moment van ondertekening een plaats in de campagne "Nederland leeft met Water".

**INBRENG IN HET NATIONAAL BESTUURSAKKOORD WATER,  
STROOMGEBIEDSVISIES AMSTELLAND EN GELDERSE VALLEI**  
Oktober 2002

## **1. Inleiding**

### *Aanleiding*

Naar aanleiding van de wateroverlastsituaties eind jaren negentig is het waterbeleid veranderd. We willen "anders omgaan met water". Water is daarbij meer sturend in de ruimtelijke ordening dan voorheen en er is meer ruimte voor water nodig. We scheppen kansen voor de hoge belevingswaarde van water. Het is nodig rekening te houden met de klimaatverandering, de zeespiegelstijging en bodemdaling. Om deze problemen het hoofd te bieden streven we naar een duurzaam waterbeheer waarin we de problemen van het teveel aan water, het tekort aan water, de waterkwaliteit en de bodemdaling niet langer op komende generaties of omliggende gebieden afwentelen maar op samenhangende wijze aanpakken. Dit is vastgelegd in het kabinetsstandpunt "Anders omgaan met water". Het Rijk, de Unie van Waterschappen, het IPO en de VNG hebben begin 2001 een Startovereenkomst Waterbeheer 21<sup>ste</sup> Eeuw ondertekend. Daarin hebben de provincies de regierol toebedeeld gekregen over zeventien (provinciegrensoverschrijdende) deelstroomgebieden. Zij trekken het proces om tot deelstroomgebiedsvisies te komen, die als onderbouwing dienen voor het Nationaal Bestuursakkoord Water, dat in het voorjaar van 2003 wordt gesloten. Hierin worden taakstellende en financiële afspraken gemaakt om het watersysteem op orde te brengen voor de toekomst. Conform de Startovereenkomst moeten de maatregelen voor water in 2005 in de streekplannen verwerkt zijn.

De provincie Utrecht heeft de regie over de deelstroomgebieden Amstelland en Gelderse Vallei. Bij de opstelling van de stroomgebiedsvisie Gelderse Vallei is samengewerkt met de provincie Gelderland, Waterschap Vallei en Eem en Rijkswaterstaat IJsselmeergebied. De Watervisie van Waterschap Vallei en Eem heeft hierbij een belangrijke bouwsteen gevormd. Bij de opstelling van het stroomgebiedsvisie Amstelland is samengewerkt met de provincies Noord- en Zuid-Holland, het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV), Rijkswaterstaat-Utrecht en een aantal gemeenten. De watervisies van de betreffende waterschappen waren belangrijke bouwstenen voor de stroomgebiedsvisies.

Het deelstroomgebied Gelderse Vallei ligt in de provincies Utrecht en Gelderland. De waterscheidingen van de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe vormen min of meer de begrenzing in het westen respectievelijk het oosten. In het zuiden is de Nederrijn de grens en in het noorden het Eemmeer. Het deelstroomgebied Amstelland bestrijkt de andere helft van de provincie Utrecht (uitgezonderd Vianen), het zuidelijk gedeelte van Noord-Holland en een klein stuk van de provincie Zuid-Holland (voor zover in beheer bij het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden). Ten zuiden is het deelstroomgebied Amstelland begrensd door de Lek en ten noorden door het Eemmeer, het IJmeer en het Noordzeekanaal.

### *Status stroomgebiedsvisies*

De stroomgebiedsvisies Amstelland en Gelderse Vallei geven aan wat op lange termijn (2050) het wensbeeld is voor het regionale watersysteem, waarbij de relatie van de waterhuishoudkundige inrichting (kwantiteit en kwaliteit van zowel grond- als oppervlaktewater) en ruimtelijke inrichting van het stroomgebied centraal staat. In de stroomgebiedsvisies worden geen integrale ruimtelijke afwegingen gemaakt. Deze worden gemaakt in het kader van de streekplannen van de provincies Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland en Gelderland en in het Reconstructieplan Gelderse Vallei, waar nodig in gebiedsgerichte uitwerkingsplannen en op meer detailniveau in bestemmingsplannen. Meer watertechnische afwegingen worden gemaakt in de waterhuishoudingsplannen van de provincies en verder uitgewerkt in de waterbeheersplannen van de waterbeheerders. De stroomgebiedsvisies vormen het basisdocument om inbreng te leveren in deze plannen.

## 2. Hoofddoel en uitgangspunten

Hoofddoel van de visie is om met het oog op duurzaam waterbeheer de voorwaarden en kansen te verduidelijken die voortvloeien uit ruimtelijke ontwikkelingen voor het maken van ruimtelijke keuzen in de nabije en verre toekomst.

De uitwerking van het hoofddoel vindt met name op de volgende inhoudelijke onderdelen plaats:

- Het garanderen van het veiligheidsniveau tegen overstromingen
- De aanpak van wateroverlast, watertekort en verdroging
- Het bereiken van een goede waterkwaliteit en diversiteit aan ecosystemen
- Het voorkomen van bodemdaling
- Het streven naar meervoudig ruimtegebruik
- Afstemming op omliggende deelstroomgebieden
- Hanteren van principes van duurzaam waterbeheer, zoals niet afwentelen (noch in ruimte, noch in tijd) en toepassen van de tritsen vasthouden-bergen-afvoeren voor waterkwantiteit en schoonhouden-scheiden-zuiveren voor waterkwaliteit.
- Anticiperen op de toekomst door de klimaatscenario's van de Commissie Waterbeheer 21<sup>ste</sup> Eeuw toe te passen (minstens het middenscenario en waar mogelijk het maximumscenario).

## 3. Knelpunten, streefbeelden en oplossingsrichtingen in het deelstroomgebied Amstelland

De huidige waterknelpunten en de toekomstige wateroverlastknelpunten zijn samengevat op respectievelijk kaart 3.1 en 3.2 van de stroomgebiedsvisie. Op basis van het watersysteem, het bodemtype en het huidige grondgebruik zijn per deelgebied streefbeelden geformuleerd voor het jaar 2050. Vervolgens zijn de oplossingsrichtingen in beeld gebracht voor maatregelen die nodig zijn om de streefbeelden te realiseren. Kaart 4.2. en kaart 4.3 van de stroomgebiedsvisie Amstelland geven een overzicht van de streefbeelden en de ruimtelijke implicaties tot 2050. Hieronder wordt aangegeven wat de oplossingsrichtingen zijn om de streefbeelden te realiseren en de huidige en toekomstige knelpunten op te lossen.

### *Retentiegebieden en calamiteitenpolders ten behoeve van de veiligheid*

In het stroomgebied Amstelland is de veiligheid vooral een probleem langs de Rijn en het Eemmeer en het Markermeer. In het kader van andere projecten (ruimte voor de rivier) worden maatregelen vastgesteld. De stroomgebiedsvisie neemt de opties over die in deze projecten worden bekeken. Hieronder valt een retentiegebied in de polder Blokhoven in Schalkwijk. Vanuit het regionale watersysteem treden ook ten zuiden een aantal knelpunten op die de veiligheid bedreigen. Daarom wordt voorgesteld om de polders “de Ronde Hoep” en de “Nieuwe Keverdijksche polder” ten zuiden en ten zuidwesten van Amsterdam als calamiteitenpolder aan te merken.

### *Piekberging om wateroverlast tegen te gaan*

Modelmatige berekeningen wijzen uit dat er verspreid door het gebied plekken zijn met risico's op wateroverlast: in de toekomst rekening houdend met de klimaatverandering maar in veel gevallen ook nu al. Enkele zeer grote knelpunten zijn de boezems van de Oude Rijn en de 's Gravelandsevaart en de polders Groot Mijdrecht, Noorder Legmeer en de omgeving van Zegveld. Op diverse plekken in het gebied worden zoekgebieden voor alleen piekberging aangewezen (Noordpolder en Broekzijdse polder ten zuiden van Amsterdam). Op andere plekken worden nieuwe plassen voorgesteld om zowel pieken in op te vangen (piekberging) als om water in vast te houden voor droge perioden (seizoensberging). Bij de Hollandsche IJssel en de Oude Rijn wordt voorgesteld de watergangen te verbreden; hier wordt tevens vervolgonderzoek uitgevoerd naar andere maatregelen.

### *Vernatting om bodemdaling in het veenweidegebied tegen te gaan*

In het veenweidegebied in het westen van het deelstroomgebied zakt de bodem gemiddeld een halve tot een hele meter per eeuw. Feitelijk brandt het veen langzamerhand op door oxidatie aan de lucht. Dat komt door een te lage grondwaterstand ter plekke. Doordat de bodemdaling niet overal even snel optreedt krijgen we steeds grotere verschillen in hoogte, zodat bij wijze van spreken langzamerhand

een legpuzzel van sloten en watergangen ontstaat met ieder een eigen waterpeil. Dit is op termijn niet langer beheerbaar. De bodemdaling veroorzaakt bovendien verzakkingen van huizen en gebouwen, scheuren in de riolering en verzakte wegen, met hoge kosten voor herstel. Voorbeelden zijn vooral te vinden in het gebied ten noorden van Woerden in Zegveld, Kamerik en Kockengen. Om de bodemdaling tegen te gaan is het nodig de waterpeilen te verhogen. Het integrale lange termijnperspectief in het veenweidegebied is gericht op behoud van het cultuurhistorisch landschap afgewisseld met robuuste eenheden natuur. Dit is een voor het waterbeheer een gunstig perspectief, echter dit is alleen haalbaar voor de landbouwsector als er in voldoende mate financiële regelingen voor handen zijn.

#### ***Nieuwe plassen in droogmakerijen om waterknelpunten op te lossen***

Ter plaatse van de droogmakerijen is in het verleden veen afgegraven ten behoeve van de turfwinning. Later zijn deze “diepe putten” drooggemalen om er landbouw te bedrijven. Dit is het geval bij de Venen (Ut), Zevenhoven (ZH), de Legmeerpolders (NH), de Bethunepolder (Ut) en de Horstermeerpolder (NH). De droogmakerijen liggen op het diepste punt en daaruit wordt water weggemalen. Dit heeft als gevolg dat er vanuit de omgeving toch weer water wordt aangetrokken. Daardoor daalt het waterpeil in de omliggende gebieden. In het veenweidegebied verergert hierdoor de bodemdaling. Tevens verdrogen de natuurgebieden nabij de droogmakerijen of is er een tekort aan schoon water in aangrenzende waternatuur. In sommige gevallen wordt ter compensatie water ingelaten van mindere kwaliteit, dat gezuiverd moet worden om eutrofiëring (“groene soep”) te voorkomen (Nieuwkoopse Plassen, Naardermeer, Botshol, in de toekomst ook gepland in de Vinkeveense Plassen). In de polders in de Venen en de Horstermeer wordt komt er van onderaf zoute kwel naar boven in de droogmakerijen. Samengevat ontstaat door het droog houden van de droogmakerijen dus een hele keten aan knelpunten. In de stroomgebiedsvisie wordt voorgesteld een aantal diepe droogmakerijen van functie te veranderen door er nieuwe plassen te creëren. Dit zijn de Horstermeerpolder, de Bethunepolder en de polders Groot Meydrecht, Wilnis Veldzijde en Derde Bedijking. Afwenteling naar de omgeving vindt dan niet langer plaats. Tegelijkertijd kunnen de nieuwe plassen fungeren als piekberging (tegengaan wateroverlast) en seizoensberging (opvang van water om droge perioden te overbruggen).

#### ***Nieuwe plassen rondom Amsterdam en Utrecht om wateroverlast en watertekort tegen te gaan***

Om wateroverlast en watertekorten in en om het stedelijk gebied van Amsterdam en Utrecht tegen te gaan wordt voorgesteld om rond deze steden een aantal plassen aan te leggen om pieken op te vangen en water vast te houden om de steden in de zomer van schoon water te voorzien. Deze plassen kunnen voor meer doeleinden gebruikt worden: recreatie, wonen aan of op het water, scheiding van stad en ommeland.

#### ***Meer natuurlijk peilbeheer om verdroging van de Heuvelrug en 't Gooi tegen te gaan***

Verdroging speelt met name in de overgangszone van het Gooi en de Utrechtse Heuvelrug naar de lagere gebieden toe (Vechtplassengebied en Langbroekerweteringgebied). Oorzaken zijn de lage waterpeilen in omliggende landbouwgebieden en de drinkwaterwinningen. Hierdoor is het grondwaterpeil laag en kan het van nature aanwezige schone kwelwater het grondoppervlak niet bereiken. Om de kansen voor natuur in deze gebieden beter te benutten wordt voorgesteld aan de voet van de Heuvelrug en 't Gooi over te gaan op een meer natuurlijk peilbeheer. Op lokaal niveau moeten hiervoor de mogelijkheden worden nagegaan.

#### ***Een impuls aan het waterkwaliteitsbeheer om een succes te maken van meer ruimte voor water***

De waterkwaliteit is op veel plaatsen nog onder de maat. Juist nu water in onze leefomgeving weer een prominentere plaats gaat innemen is het nodig deze problematiek aan te pakken. Schoon water willen we vooral bereiken door vervuiling bij de bron aan te pakken maar ook door vuile en schone waterstromen van elkaar te scheiden. Op plekken met een hoge ambitie is het nodig de rioolwaterzuiveringsinstallaties verder te verbeteren. Ook het beleid om regenwater van het riool af te koppelen moet verder worden geïntensiveerd.

#### **4. Knelpunten, streefbeelden en oplossingsrichtingen Gelderse Vallei**

In de stroomgebiedsvisie Gelderse Vallei wordt uitgebreid ingegaan op actuele en toekomstige knelpunten in het gebied, streefbeelden voor het waterbeheer op lange termijn en de ruimtelijke implicaties die aan het duurzaam waterbeheer verbonden zijn. Op kaarten 18, 20 en 21 is een en ander samengevat. Onderstaand is een aantal belangrijke onderdelen hiervan uitgelicht.

##### ***Garanderen veiligheidsniveau tegen overstromingen***

Om aan de strengere veiligheidsnormen voor het Markermeer te voldoen, wordt momenteel onderzocht welke maatregelen genomen moeten worden. Mogelijk worden de primaire waterkeringen (o.a. langs Eemmeer) versterkt, of worden andere maatregelen genomen. Via een vrijwaringszone binnen- en buitendijks wordt voorkomen dat er ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden die een eventuele dijkverzwaring of andere te nemen maatregelen kunnen bemoeilijken.

In de landelijke Spankrachtstudie voor Rijntakken wordt onderzocht hoe hoogwaterpeilen van de Rijn verlaagd kunnen worden. Het is momenteel onduidelijk wat een en ander betekent voor de stroomgebiedsvisie. In 2003 komt er meer duidelijkheid, bijvoorbeeld over de noodzaak voor grootschalige dijkverleggingen en de behoefte aan de inrichting van een binnendijks retentiegebied bij Binnenveld.

##### ***Wateroverlast bij Valleikanaal***

Als er neerslag in de Gelderse Vallei valt, wordt deze via een stelsel van beken, het Valleikanaal en vervolgens de Eem afgevoerd naar het Eemmeer. De afvoercapaciteit van het Valleikanaal is onvoldoende bij zeer intensieve neerslagbuien. De gebieden langs het Valleikanaal komen dan deels blank te staan (in 1998 voor het laatst). In de stroomgebiedsvisie wordt voorgesteld regionale waterbergingslocaties bovenstrooms van Amersfoort, Leusden en Veenendaal in te richten om te voorkomen dat het stedelijk gebied onder water komt te staan. Voor de regionale waterbergingslocaties worden in eerste instantie zoekgebieden opgenomen. De exacte omvang en begrenzing moeten nog worden vastgesteld. De zoekgebieden betreffen locaties die nu ook al snel onder water komen te staan. Voor de toekomst worden hier dan regelingen en inrichtingsmaatregelen voor getroffen. Het merendeel van de tijd kunnen de betreffende plekken gebruikt worden voor functies als landbouw, natuur, recreatie etc. Functies die grote economische schade ondervinden bij wateroverlast (zoals bebouwing), en functies die hoge eisen aan de waterkwaliteit stellen (bepaalde vormen van natuur en zwemwater) zijn (moeilijk) te verenigen met de functie waterberging. In de potentiële regionale waterbergingslocatie het Binnenveld is natuur aanwezig die hoge eisen aan de waterkwaliteit stelt. Daarom is in de eerste plaats een vergaande sanering van verontreinigingsbronnen nodig in het omliggende landelijke en deels stedelijke gebied. Hiertoe zou een extra impuls gegeven moeten worden aan de verduurzaming van de landbouw en het stedelijk waterbeheer in Veenendaal, Ede, Bennekom en Wageningen. In de tweede plaats is het nodig om de kwelstromingen te herstellen tot aan het maaiveld in de natuurgebieden.

##### ***Bestrijding verdroging en dilemma met bereiken/houden van goede waterkwaliteit in Eemmeer***

In de Gelderse Vallei treden lage grondwaterstanden op, mede door verbeterde ont- en afwatering ten behoeve van de landbouw en door grondwateronttrekkingen voor de drinkwaterwinning. Dit heeft geleid tot verdroging van natuurgebieden. In de visie wordt voorgesteld verdroging te bestrijden door het water beter vast te houden. Dit is te bereiken door beken te herstellen, sloten plaatselijk minder diep te maken en door het verminderen van grondwaterwinningen.

In de Gelderse Vallei is door jarenlange bemesting van landbouwpercelen op veel plaatsen de grond verzadigd geraakt met fosfaat en stikstof (zie kaart 18 van stroomgebiedsvisie). Door de verhoging van het grondwaterpeil kan echter het fosfaat versneld in het grondwater komen en vervolgens uitspoelen naar het Valleikanaal in het Eemmeer. Daar kunnen de hoge concentraties van fosfaat tot verhoogde algengroei leiden. In de stroomgebiedsvisie wordt ervoor gekozen om, ondanks de (tijdelijke) extra fosfaatuitspoeling, toch de vernatting te stimuleren. In eerste instantie kunnen proefprojecten uitsluitend geven over de ernst en de omvang van het uitspoelingsproces. Aanvullend

kunnen aanvullende waterkwaliteitsmaatregelen een deel van de benodigde fosfaatreductie voor hun rekening nemen. Overigens heeft de vernatting ook een positief effect op de waterkwaliteit, er spoelt daardoor namelijk minder nitraat naar het grondwater omdat het eerder wordt omgezet in het onschadelijke vrije stikstof.

#### ***Beter benutten (kwel)water***

Aan de randen van de Utrechtse Heuvelrug en Veluwe komt kwelwater omhoog. Dit voedselarme water biedt goede kansen voor natuur(ontwikkeling). Nu wordt aan de oppervlakte komend kwelwater veelal snel afgevoerd. Door het kwelwater langer vast te houden wordt verdroging tegengegaan en krijgt de natuurontwikkeling een enorme impuls.

#### ***Verbetering waterkwaliteit***

In het algemeen wordt in de Gelderse Vallei het MTR-niveau (Maximaal toelaatbaar risico, Vierde Nota Waterhuishouding) nagestreefd. In een aantal gebieden is volgens de visie een hogere waterkwaliteit wenselijk: bij het Binnenveld, aan de randen van Utrechtse Heuvelrug, in de natuurgebieden en in de ecologisch waardevolle wateren. Hier wordt het VR-niveau (Verwaarloosbaar Risico) nagestreefd. Om dit waar te maken moeten in de beïnvloedingsgebieden van deze wateren maatregelen plaatsvinden, bijvoorbeeld door daar natuur te ontwikkelen en geen vervuulende activiteiten te laten plaatsvinden ("0"-bemesting, geen bestrijdingsmiddelen). In de stroomgebiedvisie Gelderse Vallei wordt voorgesteld om hydrologische beschermingsgebieden in te stellen.

### **5. Ruimtelijke en financiële consequenties**

De kosten en de benodigde ruimte zijn ingeschat ten behoeve van de inbreng in het Nationaal Bestuursakkoord Water. Aan de kostenschattting liggen tal van aannames ten grondslag, die worden beschreven in een afzonderlijke rapportage. Van belang zijn de volgende aspecten:

1. De opgevoerde kosten zijn een optelsom van kosten voor grondverwerving, inrichting en beheer. Proceskosten zijn apart opgevoerd.
2. Onze financiële opgave bevat primair alleen de maatregelen die direct uit het WB21 beleid voortvloeien (subtotaal uit de resumerende tabel). Deze kosten zijn terug te voeren op de maatregelen die in de stroomgebiedvisies staan beschreven. Om de streefbeelden uit de visies te bereiken is aanvullend op deze maatregelen voor een aantal aspecten een intensivering van bestaand beleid nodig. Dit betreft met name het waterkwaliteitsbeleid. Deze post is afzonderlijk begroot.
3. In het Nationaal Bestuursakkoord worden afspraken gemaakt tot 2015 met een doorkijk naar 2050, vandaar dat in de tabel ook dit onderscheid is gemaakt.
4. De opgeven hectares zijn verschillend van aard:
  - Bij "calamiteitenpolders" gaat het om gecontroleerd ruimte geven aan het water, als alle andere maatregelen reeds genomen zijn, met een frequentie van circa eens in de 1250 jaar. Het betreft hier dus vrijwaring van ruimtelijke ontwikkelingen met hoge economische waarden.
  - Bij "piekberging" is te denken aan gecontroleerd laten onder lopen van speciaal daartoe ingerichte stukken land, met een frequentie van een aantal weken per jaar of decennium, waarbij op vooraf afgesproken wijze onkosten worden vergoed aan de terreinbeheerder of agrariër.
  - Bij "nieuwe en bestaande plassen" betreft het werkelijk te verwerven grond dat wordt gebruikt om open water te realiseren, mogelijk in combinatie met andere functies.
  - Bij "vasthouden" moeten we denken aan areaal met een meer natuurlijk peilbeheer en de daarmee gepaard gaande beheersovereenkomsten met de agrarische sector.



**Tabel 1: resumé kostenschatting deelstroomgebied Amstelland**

| <b>Ingreep</b>  | <b>Hectares</b>     | <b>Kosten tot 2015 (mln. Euro)</b> | <b>Kosten 2015-2050 (mln. Euro)</b> |
|---|---------------------|------------------------------------|-------------------------------------|
| Veiligheid (calamiteitenpolders)                              | 800                 | 43                                 | -                                   |
| Piekberging   | 445                 | 18                                 | 26                                  |
| Plassen (nieuw en bestaand)                                   | 3.700               | 74                                 | 309                                 |
| Vasthouden (tot 10% open water)                               | 3.665               | 10                                 | 242                                 |
| Bodemdaling (vernatting)                                      | 11.000 <sup>1</sup> | 11                                 | 323                                 |
| <b>Subtotaal realisatie kosten</b>                            |                     | <b>156</b>                         | <b>900</b>                          |
| <b>Proceskosten (10%)</b>                                     |                     | <b>16</b>                          | <b>90</b>                           |
| <b>Subtotaal direct WB21 beleid</b>                           |                     | <b>172</b>                         | <b>990</b>                          |
| <b>Intensivering kwaliteitsbeleid (o.a. RWZI, afkoppelen)</b> |                     | <b>928</b>                         | <b>1.260</b>                        |
| <b>TOTAAL</b>   |                     | <b>1.100</b>                       | <b>2.250</b>                        |

<sup>1</sup> 1.000 ha voor en 10.000 ha na 2015

**Tabel 2: Kostenschatting deelstroomgebied Gelderse Vallei**

| <b>Ingreep</b>   | <b>Eenheden (hectares tenzij anders vermeld)</b> | <b>Kosten tot 2015 (mln. Euro)</b> | <b>Kosten 2015-2050 (mln. Euro)</b> |
|--|--|------------------------------------|-------------------------------------|
| <b>Veiligheid</b>  |  | Pm                                 | Pm                                  |
|  |  |                                    |                                     |
| <b>Piekberging (tegengaan wateroverlast)</b>                       | 1.115  | 58,6                               | 57,8                                |
|  |  |                                    |                                     |
| <b>Vasthouden/herstel natuur/verdroging</b>                        |  |                                    |                                     |
| - hydrologische beschermingsgebieden <sup>2</sup>                  | 15.000   | 78,8                               | 596                                 |
| - ecologische verbindingzones/hermeandering                        | 140 km   | 6,2                                | 8,8                                 |
| - herinrichting secundaire watergangen <sup>3</sup>                | 30.000   | 30                                 | 30                                  |
| - stedelijk gebied (o.a. grondwateroverlast)                       | 160  | 4,6                                | 1,9                                 |
| - grondwateronttrekkingen (diepteinfiltratie/verplaatsen)          | 39.200.000 m <sup>3</sup>                        | 10                                 | 29                                  |
|  |  |                                    |                                     |
| <b>Subtotaal realisatie kosten</b>                                 |  | 188,2                              | 723,5                               |
| <b>Proceskosten (10%)</b>  |  | 18,8                               | 72,4                                |
| <b>Subtotaal</b>   |  | <b>136,2</b>                       | <b>795,9</b>                        |
|  |  |                                    |                                     |
| <b>Intensivering waterkwaliteitsbeleid (o.a. RWZI, afkoppelen)</b> |  | 335                                | 578                                 |
|  |  |                                    |                                     |
| <b>TOTAAL</b>  |  | <b>471,2</b>                       | <b>1.373,9</b>                      |

<sup>2</sup> inschatting van areaal dat als hydrologische beïnvloedingszone van bestaande natuurgebieden wordt beschouwd

<sup>3</sup> inschatting areaal landbouwgebied waar het afwateringssysteem moet worden aangepast ('knijpen' van de watergangen)

## 6. Implementatie

De strategie om tot implementatie van de stroomgebiedsvisies te komen is er op gericht om:

1. de tot stand gekomen samenwerking tussen de waterbeheerders te continueren en verder uit te bouwen;
2. vorm te geven aan een adequate doorwerking in bestaande plannen en kaders en;
3. het grijpen van kansen om 'meer ruimte voor water' ook daadwerkelijk te kunnen realiseren.

De stroomgebiedsvisies zijn sectorale visies en vormen een basisdocument van waaruit inbreng wordt geleverd in andere plannen. Ruimtelijke afwegingen vinden plaats in de streekplannen van de provincie Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland en Gelderland, in gebiedsgerichte uitwerkingsplannen en op meer detailniveau in gemeentelijke bestemmingsplannen. Ook in waterhuishoudingsplannen en waterbeheersplannen geven vorm aan de doorwerking van de stroomgebiedsvisie.

Veel oplossingsrichtingen hebben betrekking op 'meer ruimte voor water'. Bij de implementatie van deze categorie oplossingsrichtingen bevindt men zich in een ruimtelijke arena waarbij het naast inhoudelijke argumenten ook gaat om coalitievorming, enthousiasmering, innovatie en initiatief. Dit kan zijn door aanvullende communicatieve acties, het ontwikkelen en uitproberen van nieuwe vormen van meervoudig ruimtegebruik, het aangaan van nieuwe coalities, het starten van integrale uitwerkingsprojecten en het uitvoeren van verkenningen om met de relevante partners tot een gezamenlijk handelingsperspectief te komen. Hier is eerder sprake van een ontwikkelingsgerichte planvorming dan van de klassieke einddoelplanning.

In een aantal gevallen zijn de oplossingsrichtingen vanuit de stroomgebiedsvisie in tegenspraak met reeds in gang gezet beleid. Te denken is aan het plan van Aanpak de Venen of de landinrichting in het Noorderpark. Er is geen pasklare oplossing om dit soort dilemma's op te lossen, maar tot nu toe is gebleken dat het aangaan van een dialoog een goede eerste stap is. Eén van de aanbevelingen is dan ook om vanuit de provincies opdracht te geven aan gebiedsautoriteiten om na te gaan wat de consequenties zijn van de stroomgebiedsvisie zijn voor specifieke plannen en projecten.

In andere gevallen bieden de voorgestelde oplossingen juist kansen om aan te haken bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Te denken is aan het herstel van cultuurhistorische waarden (zoals herstel Grebbelinie, sprengen en molenbeken en de Hollandse Waterlinie). Ook is te denken aan innovatieve stedenbouw in Rijnenburg waarvan de mogelijkheden momenteel nader worden verkend. Kortom: ondernemen met water in zowel bestaande plannen als in nieuwe kaders!